

Saugok savo asmens duomenis

Pamokos planas ir rekomendacijos 1-4 klasėms

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

European **MEDIA AND
INFORMATION** Fund
Managed by
Calouste Gulbenkian Foundation

Projektas „Medijų raštingumo stiprinimas bendruomenėse: kritinį mąstymą ugdykime kartu!“

Šio projekto tikslas – stiprinti medijų raštingumą, ypač kritinį mąstymą, suteikiant aktyviems vietos bendruomenių atstovams žinių ir priemonių, kaip to mokyti kitus savo bendruomenės narius.

Projekte ypač daug dėmesio bus skiriama mokyklų bibliotekininkams, kurie, organizuodami informacijos bei medijų raštingumo švietimo renginius ir pasiekdami platesnę mokyklos bendruomenę, galės naudotis projekto metu sukurtais ištekliais ir perduoti kritinio mąstymo žinias bei įgūdžius mokytojams, mokiniams ir jų tėvams. Dalyvaujantys projekto veikloje jie ne tik sustiprins savo įgūdžius, bet ir taps stipriu žinių daugikliu savo bendruomenėse.

Projektą įgyvendina dvi asociacijos iš Lietuvos, dalyvaujančios kuriant žinių visuomenę šalyje: asociacija „Langas į ateitį“ bei asociacija „Viešieji interneto prieigos taškai“.

Projekto socialinis partneris - Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojų asociacija.

Lietuvos mokyklų bibliotekų
darbuotojų asociacija
Association of Lithuanian School Library Staff

Projektą finansuoja Europos žiniasklaidos ir informacijos fondas (EMIF).

European | **MEDIA AND
INFORMATION** | Fund

Managed by
Calouste Gulbenkian Foundation

ATSAKOMYBĖS APRIBOJIMAS. Visa atsakomybė už bet kokį Europos žiniasklaidos ir informacijos fondo remiamą turinį tenka autoriui (-iams), ir jis nebūtinai atspindi EMIF ir fondo partnerių, Calouste Gulbenkian fondo ir Europos universitetų instituto poziciją.

DISCLAIMER. The sole responsibility for any content supported by the European Media and Information Fund lies with the author(s) and it may not necessarily reflect the positions of the EMIF and the Fund Partners, the Calouste Gulbenkian Foundation and the European University Institute.

<https://gulbenkian.pt/emifund/disclaimer/>

 CC BY-NC 4.0

© Asociacija „Langas į ateitį“, 2023

Pamokos tikslas

Vaikai iš prigimties linkę dalytis informacija su kitais, nori būti labiau matomi, susipažinti su daugiau žmonių, būti įvertinti. Informacinės technologijos suteikia jiems plačias bendravimo ir pramogavimo galimybes, kuriomis naudotis reikia sumaniai ir atsakingai, kad nebūtų atskleisti privatūs duomenys ir taip sukelta grėsmė vaikams ir jų artimiesiems.

Šios pamokos tikslas yra padėti jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams suprasti, kas yra asmeninė ir privati informacija, kokia informacija galima dalintis, o kokia ne, kokios dėl to gali kilti grėsmės, ir kad jie niekada neturėtų skelbti privačios informacijos internete.

Atsižvelgiant į mokinių amžių, čia visiškai neįtraukiama socialinių tinklų tematika, bet daugiau dėmesio reikia skirti saugesniam žaidimų programėlių naudojimui.

Pamokos trukmė

Orientacinė pamokos trukmė – 35 min., tačiau mokytojas gali ją sutrumpinti atsirinkdamas temas ir priemones savo nuožiūra.

Priemonės

Kompiuteris su projektoriumi ir ekranas arba interaktyvioji lenta, interneto ryšys, lenta arba didelis bloknatas užrašams, lapeliai užduotims atlikti.

Pamokos skaidrių rinkinys, kuris gali būti mokytojo pritaikomas konkrečiai pamokai: pateiktis, praktinių veiklų klausimai.

– toks ženklas nurodo, kad aiškinant tam tikrą medžiagos temą ar rengiant veiklą (įvadinį pokalbį, viktoriną, užduotį), galima pasinaudoti interaktyviuoju mokymo objektu, kuris gali būti demonstruojamas vietoje skaidrės. Tai pagyventų pamoką, labiau atkreiptų mokinių dėmesį, tuo pačiu galėtų padėti mokytojui labiau struktūriškai ar grafiškai pateikti reikiamą informaciją. Reikalingus interaktyviuosius mokymo objektus rasite svetainėje ties kiekvienos temos medžiaga.

Prieš pamoką pasitikrinkite, ar klasėje tinkamai veikia internetas, ar mokykla neblokuoja prieigos prie reikalingų pamokai interneto išteklių.

Šaltiniai

Papildoma medžiaga

- Pamokėlė „Pažinkite interneto grėsmes ir išmokykite vaikus jų išvengti!“
<https://www.epilietis.eu/kursai/vaiku-apsauga-nuo-interneto-gresmiu/>
- Saugesnio interneto pamokų planai <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/category/pamoku-planai/>
- Informacinė medžiaga apie konkrečius socialinius tinklus, žaidimus, interneto grėsmes, vaikų privatumo apsaugą <https://www.epilietis.eu/saugumas-internete/informacine-medziaga/>
- Kaip susitarti su vaikais dėl išmaniųjų įrenginių naudojimo ir sudaryti šeimos sutartį
https://e-etika.lt/wp-content/uploads/2020/04/Seimos_susitarimas_SEC.pdf

- Medijų raštingumo medžiaga mokykloms (anglų k.) – <https://www.commonsense.org/education/articles/news-media-literacy-101> .
- Daug naudingų saugesnio interneto patarimų vaikams, tėvams ir mokytojams draugiskasinternetas.lt
- Saugiau naudokis telefonu <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/saugiau-naudokis-telefonu/>
- Apsisaugok nuo apgaulės internete <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/apsisaugok-nuo-apgaules-internete/>
- Nuotraukos internete <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/nuotraukos-internete/>
- Privatumas internete <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/privatumas-internete/>
- Ar esi saugus internete? Edukacinis testas vaikams „Ar esi saugus internete?“ ir kiti 6 testai. <http://testas.draugiskasinternetas.lt/>
- Saugesnis internetas vaikams (priemonė viktorinai rengti). <https://www.epilietis.eu/kursai/saugesnio-interneto-viktorina-2/>
- Mano duomenys internete (3-6 kl.). <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/praktine-veikla-mano-duomenys-internete/>
- Apuoko pamokėlės (3-6 kl.). <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/interaktyvi-veikla-apuoko-pamokeles/>
- Saugių slaptažodžių dirbtuvės (3-6 kl.). <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/interaktyvi-veikla-saugiu-slaptazodziu-dirbtuves/>
- Nuotraukų skelbimas internete (1-6 kl.). <http://pamoka.draugiskasinternetas.lt/interaktyvi-veikla-nuotrauku-skelbimas-internete/>

Pamokos planas

1. Įvadinė veikla. Kas yra tavo asmeninė informacija? – 10 min.
2. Asmens duomenys – 5 min.
3. Praktinė užduotis. Kurią informaciją galime atskleisti tik artimiesiems, o kurią ir žaidimų draugams? – 10 min.
4. Situacijos peržiūra ir jos aptarimas. – 5 min.
5. Pabaigos žaidimas. Ar šia informacija galima dalytis? – 5 min.

Skaidrės Nr.	Skaidrės turinys ir rekomendacijos
1.	<p>Saugok savo asmens duomenis!</p> <p>Susipažinkite, – prisistatykite, paaiškinkite pamokos tikslą, kas vyks jos metu. Galite mokiniams išdalyti po dvi skirtingų spalvų (pavyzdžiui, žalios ir raudonos) korteles, ant kurių jie užsirašys savo vardus ir kurias kels atsakinėdami į klausimus.</p>
2.	<p>Kas yra tavo asmeninė informacija?</p> <p>Įžanginis žaidimas – diskusija.</p> <p>Paprašykite vaikų pasakyti, kas, jų nuomone, yra jų asmeninė informacija. Asmeninę informaciją čia reikia aiškinti supaprastintai, pavyzdžiui, kad ją turint galima pažinti ar surasti asmenį, todėl pašaliniams negalima jos sakyti.</p> <p>Pateikite jiems daugiau pavyzdžių ir paklauskite, ar tai asmeninė informacija, ar ne. Vaikai atsako pakeldami savo korteles (susitarkite dėl spalvų reikšmės). Atsakymus galima sugrupuoti lentoje ar bloknote.</p> <p>Asmeninės informacijos pavyzdžiai:</p> <ul style="list-style-type: none">• nuotrauka (atvaizdas);• vardas ir pavardė;• amžius;• gimimo data;• adresas;• telefono numeris;• e. pašto adresas (arba tėvų e. pašto adresas);• slaptažodžiai;• kada ir kokią mokyklą ar būrelius lanko;• tėvų vardai ir pavardės;• kur dirba jų tėvai;• tėvų banko kortelės duomenys. <p>Informacijos, kuri nėra asmeninė, pavyzdžiai:</p> <ul style="list-style-type: none">• mėgstamiausia spalva,• geriausio draugo vardas,• augintinio vardas,• plaukų spalva,• mėgstamos dainos ar knygos pavadinimas.

Tokia informacija nėra asmeninė, kadangi yra daug vaikų, turinčių tokius bruožus ar savybes.
Pamokoje sąmoningai neįvedame vaikams naujų sąvokų „privati“ ir „neskelbtina“ informacija, tiesiog supaprastintai laikome, kad visa asmeninė informacija yra privati ir neskelbiama.
Taip pat neskiriame informacijos nuo duomenų (duomenys yra informacijos žaliava, tai gali būti tiesiog faktai be konteksto, o informacija jau yra prasmingos žinios).

(Asmeninės informacijos pavyzdžiai)

3.

Visa tai yra tavo asmens duomenys!

Skaidrėje pateikiami įvairūs paminėti asmeninės informacijos pavyzdžiai.

Diskusijos išvada – visa informacija apie žmogų (vaiką) yra asmeninė.
Tačiau dar reikia ir suprasti, kiek informacijos ir kam galime atskleisti.

Viską galime pasakyti tik savo artimiesiems, daug mažiau draugams, o visai nedaug – ir mažiau pažįstamiems žmonėms, tiek gatvėje, tiek internete. Informaciją internete mato nepažįstami žmonės. Jiems atskleidus per daug savo asmeninės informacijos iškyla tam tikri pavojai, pavyzdžiui sužinoję namų adresą namuose gali apsilankyti vagys, paskelbus telefono numerį galima sulaukti skambučių iš nepažįstamų žmonių.

Internetu perduodama arba jame skelbiama informacija gali būti matoma visame pasaulyje. Nesiimant specialių atsargumo priemonių, piktavaliai gali sužinoti ne tik asmeninius dalykus, bet paskui ir pasinaudoti kito asmens tapatybe (apsimesti tuo asmeniu).

Paprasčiausia paaiškinti labai konkrečių privačių duomenų praradimo žalą, kai atskleidus savo internetinės bankininkystės prisijungimo duomenis galima prarasti visus pinigus.

Tačiau nei kiek ne mažesnė rizika interneto pokalbiuose atskleidus ar svetainėse paskelbus savo namų, darbovietės, mokyklos adresą, telefono numerį, asmenines nuotraukas. Turėdami šiuos duomenis piktavaliai gali pradėti persekioti nepilnamečius.

Svarbiausia taisyklė naudojantis internetu – neatskleiskite savo tapatybės: vardo, pavardės, adreso, e. pašto adreso, kitų individualių duomenų. Juk jų neatskleidžiate pirmam sutiktajam.

Internetu nenaudokite savo tikrojo vardo – sugalvokite slapyvardį. Informacija apie tėvų darbovietę, artimuosius, asmeninės svetainės adresus taip pat yra privatūs duomenys, bet kam jų neatskleiskite.

Neįveskite savo tikrų duomenų žaidimuose ir svetainėse, sugalvokite slapyvardį.

	<p><i>Pasitaiko ir tapatybės vagystė – kai vienas asmuo apsimeta kitu, žinodamas jo asmeninius duomenis.</i></p> <p><i>Šiuo metu pasaulyje susirūpinta ir tuo, kad dar nepilnamečio asmens internete paskelbta informacija apie save po daugelio metų gali jį diskredituoti, formuoti jo neigiamą įvaizdį ir trukdyti jo karjerai bei asmeniniam gyvenimui.</i></p>
<p>4.</p>	<p>Praktinė užduotis. Suskirstykime, kurią informaciją galime atskleisti tik artimiesiems, o kurią ir žaidimų draugams. (Atsakymai – 5 skaidrėje).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visa savo asmenine informacija dalinamės su šeima. • Mažiau asmeninės informacijos suteikiame draugams. • Mažiausiai informacijos galime suteikti platesniam žmonių ratui draugų gimtadieniuose, žaisdami kieme, būreliuose, o taip pat ir internete su interneto ir internetinių žaidimų draugais. <p>Paaiškinkite, kad skirtingai informacija dalinamės su šeima, su draugais ir su beveik nepažįstamais žmonėmis. Pavyzdžiui, savo adresą ar telefono numerį atskleidžiame ne visiems, o tik patiems artimiausiems draugams. Su dauguma draugų taip pat nesidaliname informacija apie gaunamus kišenpinigius ar savo laiptinės kodu.</p> <p>Iki veiklos pradžios pasiruoškite lapelius (lipniuosius ar įprastinius), kuriuose surašyti asmeninės informacijos pavyzdžiai (viso 10 lapelių).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Vardas – artimiesiems. 2) Slapyvardis – žaidimo draugams. 3) Pavardė – artimiesiems. 4) Adresas – artimiesiems. 5) Laiptinės kodas – artimiesiems. 6) Mokyklos pavadinimas – artimiesiems. 7) Mėgstamiausia spalva – žaidimo draugams. 8) Mėgstamiausias valgis – žaidimo draugams. 9) Augintinio vardas – žaidimo draugams. 10) Telefono numeris – artimiesiems. <p>Užsiėmimo metu su vaikais šiuos lapelius reikia sudėlioti į „artimiesiems“ arba „žaidimo draugams“ kategorijas (priklijuoti ant skelbimų lentos, sudėti į dėžutes, lentynas ar pan. išnaudojant klasėje esančias priemones). Kiekvieną lapelį dedant į jam skirtą kategoriją paaiškinama kodėl, ypač jei išsiskiria nuomonės.</p> <div style="display: flex; align-items: center; margin-top: 10px;"> <p style="color: #4F81BD;">(Kurią informaciją galime atskleisti tik artimiesiems, o kurią ir žaidimų draugams?)</p> </div>
<p>5.</p>	<p>Užduoties atsakymai.</p>

	<p>Pateikiami į du stulpelius suskirstyti aptartos asmeninės informacijos pavyzdžiai – viename stulpelyje informacija, kuria galime dalintis su artimaisiais, kitame – tinkama dalintis ir su žaidimų draugais.</p> <p>Galite dar kartą pabrėžti, kuri informacija yra skirta artimiesiems, o kuria galima dalintis ir su mažiau pažįstamais žmonėmis.</p>
<p>6.</p>	<p>Filmuko peržiūra ir aptarimas. Pademonstruokite vieną pasirinktą vaizdo įrašą ar jo dalį, kuris būtų skirtas pradinėms klasių mokiniams ir skatintų saugoti asmens duomenis. Rekomenduojame:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://www.youtube.com/watch?v=kWU1UFy4MFs – 3-5 klasėms tinkamas filmukas „Kad kompiuteris netaptų priešu“ arba kaip saugiai elgtis internete, trukmė 5:18 min.; • https://www.youtube.com/watch?v=nFIM6Hy3JJg, filmukas 1-4 klasėms „Pačiupk bananą!“, trukmė 1:52 min.; <p>Su vaikais aptarkite filmuką, ar visi suprato jo mintį. Klausimai aptarimui:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kas blogo nutiko? - Ką (veikėjas) padarė netinkamai? - Kaip (veikėjas) turėjo pasielgti? - Ką daryti dabar, kaip ištaisyti klaidą? - Ko šis filmukas mokina? <p>Svarbi antrojo filmuko mintis: kad ir kas internete negero nutiktų, reikia pasakyti tėveliams ar kitiems šalia esantiems suaugusiems, nes tik jie gali padėti. Taip pat, prieš parsisiunčiant naują žaidimą reikia atsiklausti tėvų, pagalvoti, prieš ką nors nematyta paspaudžiant internete (žaidimuose).</p>
<p>7.</p>	<p>Pasižadėjimai, įtvirtinantys įgytas žinias.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo informaciją saugoti ir pasisakyti tik artimiausiems žmonėms. • Pasisakyti mokytojams ir tėvams, jeigu internete ar žaidimuose nutinka kažkas negero. <p>Paašškinkite šiuos pasižadėjimus. Galite pateikti pavyzdžių, kas galėtų nutikti jų nesilaikant.</p>
<p>8.</p>	<p>Pabaigos žaidimas. Vaikai turi nuspręsti, ar šia informacija galima dalytis, ar ne, ir pakelti atitinkamos spalvos kortelę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jūsų mėgstamiausi ledai (galima). • Ką valgėte vakarienei (galima). • Jūsų namų adresas (ne). • Jūsų geriausio draugo mėgstamiausias filmas (galima). • Jūsų mamos telefono numeris (ne). • Jūsų slaptažodis (ne). <p>Atsakymai 9 skaidrėje.</p>

(Ar šia informacija galima dalytis?)

9. Žaidimo „Ar šia informacija galima dalytis“ atsakymai

Pagirkite aktyviausius dalyvius.

10. Pabaigos skaidrė.
Apibendrinkite pamokos patirtį.